

{Inhoud}

Interview _ _ _ _ _ **3**

Filip Devos: de man van (Over) taal - Bruno Comer

Terugblik anno 2011 _ _ _ _ _ **6**

Vijftig jaar *Over taal* in Vlaanderen - Filip Devos

Persbericht _ _ _ _ _ **9**

'Viering vijftig jaar *Over taal*' - de redactie

Terugblik _ _ _ _ _ **10**

56 jaar *Over taal* in Vlaanderen - Filip Devos

Terugblik _ _ _ _ _ **11**

Aan de kaak - Hanne Kloots

Herinneringen _ _ _ _ _ **12**

Dag *Over taal*!

Terugblik _ _ _ _ _ **18**

Van draadomroep tot schuiflatje - Hanne Kloots

Taalkronkels _ _ _ _ _ **19**

De toekomst van het heden - Filip Devos

Broodje taal _ _ _ _ _ **20**

Het DNA van een taalfamilie - Marlies Carette

Terugblik _ _ _ _ _ **22**

Lof voor *Over taal* - Albert Oosterhof

Terugblik _ _ _ _ _ **24**

Van draadomroep tot schuiflatje - oplossing - Hanne Kloots

Te boek _ _ _ _ _ **25**

Een greep uit twintig jaar boekrecensies - Hanne Kloots

Column - een terugblik _ _ _ _ _ **26**

Denkend aan een columnist ... - Hanne Kloots

Column _ _ _ _ _ **27**

Zwanenzang - Hugo Brouckaert

Errata? _ _ _ _ _ **28**

Hanne Kloots en Natalie Hulsen

Filip Devos: de man van (Over) taal

Bruno Comer

'Taal bekijken als een spontaan fenomeen, niet als een geheel van regels dat nagevolgd moet worden': dat fascineert hoofdredacteur Filip Devos. 'Taal en alles wat errond hangt, dat passioneert me en ik wil via Over taal die hartstocht overbrengen bij zoveel mogelijk mensen. Het vele werk en de strijd om alles rond te krijgen die je als hoofdredacteur op de hals krijgt, neem ik er graag bij.'

Al in zijn humanioratijd in Poperinge stampte Filip een schoolkrant uit de grond en later leverde hij geregeld artikels voor allerlei kranten en tijdschriften. Literatuur was zijn passie. Tijdens zijn studie Germaanse filologie in Gent werd hij tot de taalkunde aangetrokken. 'Met twee man volgden we een keuzevak "Woordvorming" in de eerste licentie. Bij de onlangs overleden Johan Taeldeman was dat. Hij heeft me de passie voor taal bijgebracht. Ik schreef bij hem mijn licentiaatsverhandeling over een semantische classificatie van deverbatieven op -ing, woorden als *regering*, *veroudering* of *verpakking*. Ik ben daarna wat toevallig in de taalkunde gerold. Ik herinner me een late zomeravond in augustus 1988, toen Taeldeman plots aan mijn deur stond. Of ik niet op een contrastief onderzoeksproject wou werken? Ik moest toen nog enkele maanden burgerdienst doen, in het Gentse Poëziecentrum, maar Taeldeman zorgde die paar maanden voor een vervanger. Stel je voor! In januari 1989 kon ik dus aan de slag. Van het ene project kwam het andere. Later werd ik assistent, ik doctoreerde onder Johan in 2004, en werd docent. Nooit gedacht dat ik mijn hele leven een academische carrière in de taalkunde zou hebben.'

'Het moet ergens begin 2002 geweest zijn, toen er in de krant *De Tijd* een interview met mij verscheen over de gevolgen van de invoering van de euro op taal', herinnert hij zich. 'Wat doe je bijvoorbeeld met een uitdrukking als "mijn frank is gevallen"? Op vraag van Marianne Boone, die toen het tijdschrift coördineerde, kwam daar ook iets over in *Over taal* en zo kreeg ik nauwer contact met de redactie. Ik schreef enkele bijdragen in de rubriek die ik bedacht had: 'Idioom & Co'. Een tijdje later maakte ik deel uit van de adviesraad, een orgaan dat nu niet meer bestaat. Niemand bleek daar eigenlijk 'advies' te geven. Ik deed dat wel, uitgebreid en kritisch, en zo was de eerste stap gezet. Van het een kwam het ander: men vroeg me hoofdredacteur te worden, want ik had blijkbaar wel wat ideeën. Lang hoefde ik daar toen eigenlijk niet over na te denken.'

Forum

Toen hij hoofdredacteur was geworden, besteedde Filip veel aandacht aan de structuur van het blad. Hij streefde naar een eenvoudig aantal pagina's per editie en een vaste verschijningsfrequentie, en hij voerde een reeks vaste rubrieken in. 'Door die rubrieken weet de lezer wat hij mag verwachten en een populaire rubriek bindt hem aan het blad', zegt hij. 'De lezer heeft er een ankerpunt aan en ook het werk van de redactie vergemakkelijkt. Aanvankelijk vulde ik veel rubrieken zelf in. Ik herinner me bijvoorbeeld leuke interviews met Boudewijn de Groot, Kees van Kooten, Elio Di Rupo of Jan De Wilde. Gelukkig kregen we na verloop van tijd een aantal 'vaste medewerkers' die een rubriek verzorgden, zoals Hugo Brouckaert met zijn onovertroffen columns, of Bert Cappelle, die scherpe taalobservaties naar het ruime publiek wist te vertalen in de rubriek *Idioom & Co*.'

De redactie ging meer uit taalwetenschappers bestaan. *Over taal* was ontstaan uit de diensten binnen het parlement die instaan voor de verwerking van de talloze teksten die deze instelling produceert en aanvankelijk werd de redactie bevolkt door taalkundigen uit die kringen. De inhoud was eerder normerend: het ging om taaladvies. Vergeten we niet dat het blad het levenslicht zag in 1962; dat was de tijd dat de Vlaamse intellectuelen geleidelijk aan tot de top van

de samenleving doordrongen en de noodzaak voor een verzorgde taal scherper werd gevoeld. Overal ontstonden de zogenaamde 'ABN-kernen' (ABN stond voor 'Algemeen Beschaafd Nederlands', grappenmakers maakten er 'Alles behalve Nederlands' van). Op de televisie was er het legendarische programma 'Hier spreekt men Nederlands', dat nu nog model staat voor de pedagogische taak die de toenmalige BRT op zich genomen had. Geleidelijk aan werd meer aandacht besteed aan het fenomeen taal in ruime zin, en het blad werd minder normerend en meer beschrijvend. In die zin volgde het tijdschrift de algemene trend van de visie op taal en taaladvies, die zich tegenwoordig overal aftekent.

'Een forum bieden, dat wilden we doen met het blad. Ik heb nooit stelling ingenomen over taalkwesties. Dat was mijn taak niet als hoofdredacteur, vond ik. Tonen wat er gaande was, dat wel.'

Schizofrene taalkundige

Een taalkundige die ook onderwijstaken heeft, balanceert tussen twee werelden: enerzijds moet hij de taal beschrijven zoals ze is, met al haar varianten en haar gebrek aan logica soms. Anderzijds moet hij als lesgever ook normen stellen. Dat maakt hem wat schizofreen. 'Daarom gaan we steeds meer in registers werken: in die situatie praat je best zus, maar in andere omstandigheden zo', stelt de geïnterviewde. 'Je beheerst je taal goed als je die verschillende registers behoorlijk kan hanteren. In de voorbije decennia is er minder aandacht naar de norm gegaan en het kan best zijn dat het om een pendelbeweging gaat. Vroeger ging daar te veel aandacht naartoe; nu dreigt men misschien in het andere extreem te vervallen. Bij de studie van de grammatica in het taalonderwijs zie ik een gelijkaardig verschijnsel.'

” Met het blad richten we ons ook tot professionelen. Je kunt immers niet van alles even goed op de hoogte zijn, maar je wil toch blijven. Een vulgariserend artikel kan daartoe bijdragen en speelt dus ook een rol in de wetenschappelijke wereld zelf.

Door die meer wetenschappelijke aanpak kwamen er redactieleden uit de universiteiten van Gent, Antwerpen en Leuven. 'De inhoud werd abstracter, maar net daardoor nam de nood om de zaken eenvoudig voor te stellen, te vulgariseren, toe', zegt Filip. 'Dat zag ik steeds meer als de hoofdopdracht van het blad: de zaken verteerbaar maken, zodat de interesse van een breder publiek voor taal gewekt wordt.'

'Met het blad richten we ons ook tot professionelen. Je kunt immers niet van alles even goed op de hoogte zijn, maar je wil toch blijven. Een vulgariserend artikel kan daartoe bijdragen en speelt dus ook een rol in de wetenschappelijke wereld zelf. Ik herinner me een bijdrage van Dominiek Sandra, de bekende psycholinguïst en spellingspecialist. Op zijn ene artikel in *Over taal* kreeg hij meer reacties dan op zijn talloze Engelstalige A1-publicaties samen. En ooit leidde een artikel in *Over taal* tot een parlementaire vraag. Het ging over een onderzoek naar de kennis van grammatica bij laatstejaarsleerlingen ASO. Daar had het parlementslid vragen over en hij bleek dus dat artikel uit ons tijdschrift opgepikt te hebben. Het is daarom jammer dat vulgarisaties niet meer geapprecieerd worden in wetenschappelijke kringen', vindt Filip Devos. 'Er wordt steeds benadrukt dat een universiteit een open venster moet zijn op de samenleving en toegankelijke artikels zijn daar een middel toe. Bovendien is een vulgarisatie niet zelden een proef op de som. "Vulgarisatie: woord dat aanduidt dat het gaat om een leesbare studie", glimlachte de bekende publicist Gaston Durnez al. Vulgariseren is dus een kunst en mag zeker niet gelijkgesteld worden met een tekst kinderlijk maken. De wetenschappelijke eisen van juistheid en verifieerbaarheid moeten gerespecteerd blijven. Als je er niet in slaagt om je stelling op een aanvaardbare manier aan een breed publiek voor te stellen, blijkt er niet zelden iets verkeerd te zijn met dat standpunt. "Is mijn theorie misschien te vaag of te ingewikkeld?", moet je je dan afvragen. Bovendien mogen we vulgarisaties niet aan amateurs overlaten. Pas dan zullen er problemen ontstaan.'

” Er moet gewoon initiatief blijven komen van onderuit. Want enkel zo zal het kunnen werken. Van hogerhand moet je niet veel verwachten. Het zal van de 'basis' moeten komen.

De hoofdredacteur hoorde wel vaker van auteurs dat de artikels uit zijn tijdschrift hun meer reacties opleverden dan de wetenschappelijke versie ervan. Met de leesdichtheid van de wetenschappelijke publicaties is het inderdaad pover gesteld. En hij weigerde al herhaaldelijk artikels die op doctoraten gebaseerd waren, omdat ze over de hoofden van het doelpubliek heen geschreven waren. Maar sommige bachelorpapers of masterscripties hebben dan weer wel tot een artikel in *Over taal* geleid. En daar is hij zeer trots op.

'Ik ben daar trots op, ja, maar het is de verdienste van die jonge studenten dat ze hun onderzoek naar het publiek brengen. Ik ben maar een tussenschakel.'

Frustraties

Het grote probleem van het tijdschrift was de marketing. Het aanbod aan leesvoer is enorm en het is niet gemakkelijk om iemand te overtuigen om nog een abonnement op een tijdschrift te nemen. 'Daarvoor is een professionele aanpak nodig en die missen we', meent Devos. 'Vergeet niet dat *Over taal* een kwestie van avond- en weekendwerk is. De grootste frustratie is inderdaad het gebrek aan promotie. De laatste jaren wou de uitgeverij daarin niet meer mee. Ik had ideeën genoeg, hoor, maar kon die zelf uit tijdsgebrek niet waarmaken. Een teleurstelling is ook het gebrek aan waardering vanwege de overheid. Ik herinner me de jubileumviering eind 2011. Het Vlaams Parlement wou daar helemaal niet aan meewerken. Meer nog: we mochten plots niet meer verschijnen met de vermelding 'Onder de hoge bescherming van het Vlaams Parlement', zoals dat vele jaren daarvoor wel het geval was. Ooit ben ik daarna met uitgever Bruno Scheers gaan aankloppen bij minister Schauvliege. Of ze niet vond dat taal misschien wel ons belangrijkste culturele erfgoed was? Ja, vond ze. Maar onze aanvraag voor een subsidie werd afgewezen. Tja. Lippendienst, je vindt dat ook bij de academische overheden. Popularisering vinden ze belangrijk. Zogezegd. Wel: honoreer dat dan! Desnoods met 0,1 of 0,01 punt voor een populariserende publicatie. Ik heb er zo stilaan mijn buik van vol, van al die "lippendienst". Kijk, ik heb ook in mijn privéleven al te veel "schone schijn" meegemaakt. Dat tekent een mens op den duur. Ik wil dat gewoon niet meer.'

” Ik heb er zo stilaan mijn buik van vol, van al die 'lippendienst' rond populariseren.

Of Devos het dan opgeeft als hoofdredacteur? 'Nee', antwoordt hij na enig aarzelen. 'Ik heb er lang over nagedacht. Ik zou het blad eigenlijk niet meer kunnen missen. Onderzoek, onderwijs en populariseren, het werkt op elkaar in, het bestuift elkaar, het inspireert me op alle vlakken. Er moet gewoon initiatief blijven komen van onderuit. Want enkel zo zal het kunnen werken. Van hogerhand moet je niet veel verwachten. Het zal van de 'basis' moeten komen. De Gentse psycholoog Paul Verhaeghe schrijft daar zeer rake dingen over in zijn laatste boek, *Autoriteit*. Ik hoop dat we daar dus eindelijk vanuit de basis volop steun voor krijgen. Er zijn duizenden mensen professioneel met taal bezig, toch? Laten we hopen dat we uit die hoek meer dan lippendienst krijgen. We zijn nu volop bezig met een 'doorstart' van *Over taal*. Maar welke concrete vormen dat alles zal aannemen, is nog wat onzeker.'

Filip Devos (1964) studeerde Germaanse filologie aan de Rijksuniversiteit Gent (1982-1986). Hij volgde ook de Aggregatie Hoger Secundair Onderwijs (1986). Na zijn burgerdienst (1987-1988) werd hij wetenschappelijk onderzoeker op het project Contragram (Contrastieve grammatica) en later het CVVD (Contrastive Verb Valency Dictionary of Dutch, French and English). Van 1998 tot 2004 was hij assistent Nederlandse taalkunde. In 2004 werd hij 'doctor in de Taal- en Letterkunde: Germaanse talen' op het proefschrift *Still fuzzy after all these years. Aspecten van lexicaal-semantische vaagheid in natuurlijke taal: enkele theoretische bouwstenen voor de lexicale semantiek en de metalexicologie*. Hij is hoofddocent Nederlands aan de Vakgroep Vertalen, Tolken en Communicatie van de Universiteit Gent, en publiceerde over contrastieve linguïstiek, woordvorming, leenwoorden, lexicale semantiek en idiomatisch taalgebruik, en aspecten van spelling- en grammaticaonderwijs. Daarnaast werkte hij ook als freelance redacteur, copywriter en recensent (o.a. *Poëziekrant*, *De Standaard der Letteren*, *Boonberichten*). In 2003 werd Filip Devos redactielid en in 2006 hoofdredacteur van *Over taal*. In de periode 2002-2017 schreef hij in het blad een 160-tal bijdragen, interviews en recensies. Begin 2016 kreeg hij voor zijn inspanningen op het gebied van (taal)wetenschapspopularisering de 'Lofprijz der Nederlandse taal'.

Vijftig jaar *Over taal* in Vlaanderen

Filip Devos

De geschiedenis van Over taal en zijn voorgangers, Taalbeheersing in de administratie en Taalbeheersing in de praktijk, die meteen een geschiedenis van vijftig jaar taal in Vlaanderen zal worden, moet nog geschreven worden. In de jubileumjaargang van 2011 probeerden we daarom enkele feiten en feitjes op een rij te zetten. Grasduinend in vijftig jaargangen is dit overzichtje tot stand gekomen. Het beoogt dus zeker geen volledigheid.

1962-1984: Taalbeheersing in de administratie _ _ _ _

In juni **1962** verschijnt op initiatief van Paul Buyse en Willy Penninckx, taalamtbenaren in respectievelijk de Raad van State en de (toenmalige) EEG, het eerste nummer van *Taalbeheersing in de administratie*. 'Dit nieuwe tijdschrift', aldus de redactie, 'wil een hulpmiddel zijn voor hen, die zich als ambtenaar, magistraat, officier, leraar, kortom door de eisen van hun vak, hun beroep en hun maatschappelijke functie voor de verplichting gesteld zien vooral het geschreven Nederlands zo zuiver mogelijk te hanteren.' Verder is sprake van de 'actieve steun' 'van overheidswege'.

Van 1962 tot 1988 zou het (oorspronkelijk maandelijks) tijdschrift losbladig verschijnen als een naslagwerk voor Vlamingen op het gebied van de Nederlandse taalzorg.

Tot de redactie behoorden zeker (voor zover dit nog te achterhalen is): P. Buyse, A. Fouwels, W. Penninckx, M. van Nierop en J. Verhaselt. Vijftig jaar later maakt A. (Antoon, kortweg Ton) Fouwels nog altijd deel uit van de redactie.

De auteursnamen onder de bijdragen worden in den beginne afgekort (J. Vg., B.J., F.D.H., W. Px, C.B., A.W.t. H., J.V., M.v.N., A.D.M. enz.), wat de identificatie van de auteurs niet makkelijk maakt. De eerste bijdragen behandelen 'Purisme' en 'Zuidnederlands'.

Van de losbladige editie 1962-1988 verschijnen samen 5023 bladzijden in de volgende zes rubrieken ('in handige verzamelmappen'):

- I Algemeen: blz. 1 t.e.m. 1246
- II Termen en wendingen: blz. 1 t.e.m. 1702
- III Proeve van tekstverbetering: blz. 1 t.e.m. 310
- IV Documentatie: blz. 1 t.e.m. 552
- V Varia: blz. 1 t.e.m. 156
- VI Adviezen van de Raad voor Taaladvies: blz. 1 t.e.m. 88

1972: 'Op 5 december 1972 werd *Taalbeheersing* naar aanleiding van zijn tienjarig bestaan in de bloemetjes gezet op het *kasteel van Ham* te Steenokkerzeel' (I. 401). Paul Buyse krijgt uit naam van Zijne Majesteit de Koning de versierselen van officier in de Kroonorde overhandigd. Willy Penninckx eindigt zijn toespraak namens de redactie met de woorden: 'Voor het behoud van onze culturele identiteit in Europa zullen we een sterk taalbewustzijn nodig hebben. Zonder taalbeheersing is taalbewustzijn ondenkbaar. Daarom is het de hoop van de redactie nog in lengte van jaren op vruchtbare wijze te kunnen bijdragen tot het behoud en de bloei van onze taal in de overheidsdiensten en daardoor in het gehele land.

De taal is immers, dames en heren, als een vrouw: we houden van haar, maar we beheersen ze... nooit helemaal.'

1973: de Visser-Neerlandiaprijs 1972 van het Algemeen Nederlands Verbond gaat naar Paul Buyse, 'oprichter en directeur van *Taalbeheersing in de administratie*, voor zijn baanbrekend werk voor een goed Nederlands taalgebruik, vooral in de overheidsadministratie' (I. 421).

1979: '*Taalbeheersing* rouwt om het heengaan van redactielid en medewerker Maarten van Nierop, hier en elders ook, zo niet beter bekend als *M.v.N.*' 'Hij behoorde tot de initiatiefnemers van dit tijdschrift, heeft er vele bijdragen in verzorgd, was een ijverig redactielid' (I. 719).

1982: '20 jaar taalbeheersing'; de resultaten van een enquête verschijnen: '79,9 % van de lezers vindt *Taalbeheersing in de administratie* zonder meer een goed tijdschrift' (I. 953). Vanaf september-oktober 1982 wordt de publicatiedatum vermeld op de losbladige uitgave. Er verschijnt een *Gids voor de nummers 1 t/m 199* (1962-1982), verzorgd door Louisa Van den Bruele-Sterck.

1987: er verschijnt een 'in memoriam Jan Verhasselt (1905-1987)': 'Verhasselt is sinds het ontstaan van het blad in 1962, tot enige tijd voor zijn dood, een twintigtal jaren lang, een van de trouwste leden van de redactie en ongetwijfeld de meest produktieve medewerker van *Taalbeheersing in de administratie* geweest' (l. 1207).

1985-1997: Taalbeheersing in de praktijk _ _ _ _ _

1985: in januari 1985 wordt het blad omgedoopt tot *Taalbeheersing in de praktijk*. Het richt zich voortaan tot lezers die 'niet langer alleen maar over de *zuiverheid* van de taal bezorgd zijn', maar die ook belangstelling hebben voor 'een goed gebruik van de taal als communicatiemiddel'. 'De jongste jaren is dit tijdschrift zijn doelgroep – 'de ambtenaar' – en zijn doelstelling – 'vooral het geschreven Nederlands zo zuiver mogelijk (leren) hanteren' – ruimer beginnen te zien.'

Er verschijnt een 'Ten geleide': onder de titel 'Taalbeheersing in de administratie' heet nu 'TAALBEHEERSING IN DE PRAKTIJK'. De naamsverandering komt er na 23 jaar, 209 nummers en ruim 3300 bladzijden.

1989 (jrg. 28): het tijdschrift verschijnt niet langer losbladig, maar er zijn voortaan vijf ingebonden nummers per jaargang. Een abonnement kost 1041 frank. Het tijdschrift verschijnt 'onder hoge bescherming van de Vlaamse Raad'.

Directeur: Paul Buyse; algemeen secretaris: Johan Nootens; redactiesecretaris: Willem Muylaert; redactie: Eugène Berode, Clem Bittremieux, Frans Claes, Jan Demol, Antoon Fouwels, Guido Geerts, Alfons Maes, Willem Muylaert, Paul Nechelpuut, Willy Penninckx, W. Plouvier. Er verschijnen 164 blz. Er verschijnt een 'klapper' op de nummers 201-229 (jaargangen 1983 t/m 1988).

1990 (jrg. 29): er verschijnen 164 blz.

1991 (jrg. 30): Ruud Hendrickx treedt toe tot de redactie. Willy Penninckx krijgt in juni de Orde van de Vlaamse Leeuw. Hugo Brouckaert spreekt de laudatio uit. Zijn tekst verschijnt kort nadien in *Nederlands van Nu*. De eerste (en enige) Taaltrofee van het tijdschrift wordt uitgereikt aan Louis Vanvelthoven, voorzitter van de Vlaamse Raad. Redactielid Jan Demol overlijdt. Er verschijnen 160 blz.

1992 (jrg. 31): Hugo Brouckaert treedt toe tot de redactie. Vanaf het laatste nummer kost een abonnement 1145 frank. Er verschijnen 161 blz.

1993 (jrg. 32) en **1994** (jrg. 33): er verschijnen 160 blz.

1995 (jrg. 34): vanaf nr. 2 verlaat W. Plouvier de redactie. Er verschijnen 160 blz.

1996 (jrg. 35): Willy Penninckx overlijdt in november 1996. 'De motor, de spil van de redactie' noemt Paul Buyse hem in zijn 'In memoriam' in het nr. 1 van 1997. Er verschijnen 168 blz.

1997 (jrg. 36): Clem Bittremieux verlaat de redactie. Er is geen redactiesecretaris meer. Er zijn nog 11 redactieleden. Er verschijnen 164 blz. Vanaf nr. 4 staat het tijdschrift 'onder de hoge bescherming van het Vlaams Parlement'. In nr. 5 kondigt de redactie een nieuwe benaming aan. 5576 bladzijden zijn tot nu toe verschenen.

Alle (oud-)redactieleden (chronologisch):

Paul Buyse (†1999), Willy Penninckx (†1996), Antoon (Ton) Fouwels (†2012), Jan Verhasselt (†1987), Clem Bittremieux (†2003), Jan Demol (†1991), Guido Geerts, Paul Nechelpuut, W. Plouvier (†), Maarten van Nierop (†1979), Johan Nootens, Willem Muylaert, Eugène Berode (†2011), Frans Claes (†2006), Alfons (Fons) Maes, Ruud Hendrickx, Hugo Brouckaert, Marianne Boone, Geert Craps, Sylvianne De Schepper, Natalie Hulsen, Filip Devos, Piet Creten, Maité Gardedieu, Albert Oosterhof, Hanne Kloots, Miet Ooms

1998-2011: Over taal _ _ _ _ _

Vanaf januari 1998, na 36 jaargangen en 5576 bladzijden, heet het vroegere *Taalbeheersing* gewoon *Over taal*. Het blad was, aldus de toenmalige redactie in het laatste nummer van 1997, 'dringend aan vernieuwing en verjonging toe'. Het redactionele beleid was van een 'verbijsterende eenvoud': 'wij willen een blad maken voor al die Vlamingen die het Nederlands als een vanzelfsprekendheid ervaren en die er dag in dag uit in leven en mee werken'.

1998 (jrg. 37): het tijdschrift verschijnt in een nieuw (A4-)formaat. Er is een gedeeltelijk nieuwe redactie: Marianne Boone (nieuw),

Hugo Brouckaert, Geert Craps (nieuw), Ton Fouwels, Fons Maes, Johan Nootens (nieuw). Een abonnement kost 1145 frank. Voor het eerst is er een adviesraad: Paul Buyse, Frans Claes, Guido Geerts, Ruud Hendrickx, Willem Muylaert (allen vroegere redactieleden) en Marianne Van Scherpenzeel (nieuw). In het eerste nummer verschijnt onder de titel 'Vaneigens' een edito. Er verschijnen 120 blz. Dit jaar verschijnt een klapper voor de jaargangen 28 tot en met 36 (1989 tot en met 1997), bijgewerkt door Josette Lecomte. Vanaf nu wordt jaarlijks ook een *Klapper* gemaakt en aangevuld (door Hugo Brouckaert).

1999 (jrg. 38): in nr. 1 verschijnt een 'In memoriam' voor Paul Buyse. 'Paul Buyse behoorde tot de generatie die na de Tweede Wereldoorlog opkwam voor de rechten van de Nederlandse taal bij de overheid en leverde in talrijke publicaties baanbrekend werk op het gebied van taalzorg, niet het minst als directeur van *Taalbeheersing in de praktijk*, de voorganger van ons blad.' Er verschijnen 120 blz.

2000 (jrg. 39): er verschijnt een dubbelnummer (nr. 4/5) waarin het einde van 'Joops column' aangekondigd wordt. Er verschijnen 110 blz.

2001 (jrg. 40): in nr. 1 treedt Sylvianne De Schepper toe tot de redactie en verlaat Johan Nootens de redactie. Hij gaat naar de redactieraad. Een abonnement kost 29,69 euro (1198 fr.). Voor het eerst verschijnt de etymologierubriek van Marlies Philippa. In nr. 4 verlaat Sylvianne De Schepper de redactie. Er verschijnen 112 blz.

2002 (jrg. 41): in nr. 1 treedt Natalie Hulsen toe tot de redactie. De adviesraad blijft dezelfde. In nr. 1 wordt een nieuwe lay-out aangekondigd. Nr. 5 bevat een kort stuk van Geert Craps over 40 jaar *Over taal* (een bloemlezing van enkele taaladviezen). Er verschijnen 132 blz.

2003 (jrg. 42): er verschijnen 116 blz. Een abonnement kost nu 30,70 euro. In nr. 1 staat voor het eerst een taalquiz.

2004 (jrg. 43): vanaf nr. 1 bestaat de adviesraad uit Filip Devos, Mariëlle Leijten, Gert Meesters, Marianne Van Scherpenzeel en Sara Verbrugge. Een abonnement kost nu 34,74 euro. Vanaf nr. 5 treden Filip Devos en Piet Creten toe tot de redactie. Hugo Brouckaert verlaat de redactie. De adviesraad bestaat nu uit: Hugo Brouckaert, Mariëlle Leijten, Gert Meesters, Johan Nootens, Marianne Van Scherpenzeel en Sara Verbrugge. Er verschijnen 116 blz.

2005 (jrg. 44): voor het eerst heeft *Over taal* een ondertitel: 'tijdschrift voor taal, tekst en communicatie'. Een abonnement kost 35,64 euro en er verschijnen 124 blz.

2006 (jrg. 45): vanaf nr. 1 treden Maité Gardedieu en Albert Oosterhof toe tot de redactie. Vanaf nr. 2 komen er voortaan telkens 140 blz. per jaargang met vaste rubrieken (twee Interviews, twee Taalwerken, een Taalkronkels, een Idioom & Co, een Broodje taal, een Dossier, een Column, vier bladzijden Te boek en een Quiz). In nr. 5 verlaat Maité Gardedieu alweer de redactie. Een abonnement kost 36,27 euro en er verschijnen 136 blz.

2007 (jrg. 46): Filip Devos wordt hoofdredacteur en er is niet langer een adviesraad. Voor het eerst wordt melding gemaakt van de website: www.overtaal.be. De ondertitel verandert in: 'tijdschrift over taal, tekst en communicatie'. Er verschijnen 140 blz. In nr. 4 verlaat Geert Craps de redactie.

2008 (jrg. 47): in nr. 1 kost een abonnement 32,79 euro (exclusief verzendingskosten), in nr. 2 32,48 euro (exclusief verzendingskosten). In nr. 4 verlaat Piet Creten de redactie. Er verschijnen 140 blz.

2009 (jrg. 48) en **2010** (jrg. 49): een abonnement kost 34,12 euro en er verschijnen 140 blz. Vanaf nr. 4 van 2010 volgt Bruno Scheers Patrick van Assche op als uitgever van *Over taal* bij UGA.

2011 (jrg. 50): in nr. 1 verschijnt een edito naar aanleiding van 50 jaar *Over taal*: 'De kronkelende wegen van *Over taal*'. In de voorbije 49 jaargangen zijn 7222 bladzijden verschenen. Vanaf nr. 3 staat het tijdschrift niet langer 'onder de hoge bescherming van het Vlaams Parlement'. In vijftig jaar tijd zijn 7362 blz. verschenen. *Over taal* viert zijn 50ste verjaardag op 8 december in Het Pand in Gent. Er verschijnt een aan het tijdschrift zelf gewijd jubileumnummer.

Deze bijdrage is een volledige herdruk van een bijdrage uit het jubileumnummer van 2011

e-mail: filip.devos@overtaal.be

'Viering vijftig jaar Over taal'

de redactie

Dit persbericht verscheen in 2011 naar aanleiding van de viering "Vijftig jaar Over taal":

PERSBERICHT

50 JAAR OVER TAAL

Het tijdschrift *Over taal* is in 2011 aan zijn 50ste jaargang toe en deze verjaardag wil de redactie niet onopgemerkt voorbij laten gaan. Het betreft immers een tijdschrift met traditie: in 1962 verscheen het eerste nummer, toen nog onder de naam *Taalbeheersing in de administratie*. In 1985 werd het tijdschrift omgedoopt tot *Taalbeheersing in de praktijk*. Sedert 1998 heet het tijdschrift *Over taal*. Het is het enige wetenschappelijk-populariserende blad over taal in de ruime zin in Vlaanderen. Dat het tijdschrift 50 wordt, is geen toeval, want pas sinds de beginjaren zestig heeft het Nederlands in Vlaanderen echt bestaansrecht.

De redactie houdt een viering voor genodigden en abonnees in Het Pand in Gent op donderdag 8 december 2011 én viert de verjaardag ook met een aan (de geschiedenis van) het tijdschrift zelf gewijd jubileumnummer. Dat nummer geeft een beeld van 50 jaar taal in Vlaanderen.

Inhoud van het jubileumnummer (jaargang 50, nr. 5)

- **Interview:** *Ton Fouwels: 50 jaar redactielid* (door Marianne Boone)
- **Taalwerk:** *Vijftig jaar Over taal in Vlaanderen* (door Filip Devos)
- **Taalkronkels:** *De toekomst van het verleden* (door Filip Devos)
- **Idioom & Co:** *We krijgen mettertijd allemaal een druktoets telefoon* (door Albert Oosterhof)
- **Broodje taal:** *Vijftig jaar taalzorg in Over taal* (door Els Hendrickx)
- **Interview:** *Over taal in interviews* (door Filip Devos)
- **Taalwerk:** *Van Taalbeheersing tot Over taal: vijftig jaar mensenwerk* (door Hugo Brouckaert)
- **Dossier:** *Mensen die het kunnen weten. Vijftig jaar taalbeleid en taaladvisering* (door Ruud Hendrickx)
- **Te boek:** *'Musts' in de neerlandistiek* (door Filip Devos)
- **Column:** *Begin nooit een tijdschrift!* (door Hugo Brouckaert)
- **Quiz over taal:** *Test uw kennis van 50 jaar Over taal* (door Natalie Hulsen)

Hoofdredacteur Filip Devos tijdens de viering '50 jaar Over taal'

Het jubileumnummer van *Over taal*

56 jaar *Over taal* in Vlaanderen

Filip Devos

In het jubileumnummer naar aanleiding van 50 jaar Over taal (jrg. 50, nr. 5, 2011) schreven we een korte geschiedenis van het tijdschrift. Een herdruk van die bijdrage vindt u op blz. 6-8. In het volgende stukje beschrijven we de laatste zes jaar. Zo is de geschiedenis met 56 jaargangen volledig.

Over taal 2012-2017

2012 (jrg. 51)

De eerste jaargang na de jubileumeditie wordt gemaakt door een redactie die gevormd wordt door Filip Devos, Marianne Boone, Ton Fouwels, Natalie Hulsen, Fons Maes en Albert Oosterhof. Vanaf nr. 3 bestaat de redactie uit Devos, Hulsen en Oosterhof, en worden als 'vaste medewerkers' vermeld: Hugo Brouckaert, Bert Cappelle, Bruno Comer, Karen De Loenen, Els Hendrickx, Karl Hendrickx, Michiel Leen, Claudia Ruigendijk en Evelien Van Renterghem. Per nummer verschijnen er twee interviews, twee taalwerken, een dossier en de vaste rubrieken 'Taalkronkels', 'Idioom & Co', 'Broodje taal', 'Te boek', 'Column' en 'Quiz over taal'. Er verschijnen vijf nummers van 28 bladzijden. Een jaarabonnement kost € 34,12.

2013 (jrg. 52)

Er zijn dat jaar geen wijzigingen in de rubriekindeling. In nr. 5 worden Fleur Deboutte en Sofie Gordts vermeld als vaste medewerker. Karen De Loenen en Claudia Ruigendijk hebben het vaste medewerkerschap opgezegd. Er verschijnen weer vijf nummers van 28 bladzijden.

2014 (jrg. 53)

In nr. 1 wordt de redactie (hoofdredacteur Filip Devos, Natalie Hulsen en Albert Oosterhof) uitgebreid met Hanne Kloots. Vaste medewerkers zijn Hugo Brouckaert, Bert Cappelle, Bruno Comer, Fleur Deboutte, Sofie Gordts en Evelien Van Renterghem. Er zijn dat jaar geen wijzigingen in de rubriekindeling. In nr. 1 wordt in het colofon voor het eerst de Facebookpagina vermeld: www.facebook.com/overtaal. In nr. 4 worden voor het eerst 'Richtlijnen voor auteurs' vermeld in het colofon. Er zijn dat jaar geen wijzigingen in de rubriekindeling. Er verschijnen weer vijf nummers van 28 bladzijden.

2015 (jrg. 54)

Vanaf nr. 1 verschijnt er maar één interview per nummer. De rubrieken 'Taalwerk' en 'Dossier' gaan van drie naar vier bladzijden. Vanaf nr. 4 verschijnen er twee 'Dossiers' en twee 'Taalwerken' van telkens

drie bladzijden. Vanaf nr. 4 komt ook de rubriek 'Errata?' in de plaats van de rubriek 'Quiz over taal'. Er verschijnen weer vijf nummers van 28 bladzijden.

2016 (jrg. 55)

De vaste medewerkers vanaf nr. 1 zijn: Hugo Brouckaert, Bert Cappelle, Bruno Comer, Fleur Deboutte en Sara Van Daele. Sofie Gordts en Evelien Van Renterghem zijn niet langer vaste medewerkers. Een jaarabonnement kost € 40. Leraren en studenten genieten korting. Er verschijnen vijf nummers van 28 bladzijden. Er komt ook een nieuwe (82 bladzijden dikke) 'Klapper' uit die de jaargangen 1998 t.e.m. 2016 bijwerkt.

2017 (jrg. 56)

Marlies Carette, Miet Ooms en Steven Delarue treden toe tot de vaste medewerkers. Er verschijnen vijf nummers van 28 bladzijden. Er zijn geen rubriekwijzigingen. Het blad krijgt een vernieuwde cover. Nr. 4 is het laatste reguliere nummer van *Over taal*. Miet Ooms wordt vast redactielid in nr. 5. In 56 jaargangen (1962-2017) zijn 7390 bladzijden verschenen. Het laatste nummer is een aan het tijdschrift zelf gewijd afscheidnummer. Wat de toekomst brengt, is onzeker.

Alle (oud-)redactieleden (chronologisch):

Paul Buyse (†1999), Willy Penninckx (†1996), Antoon (Ton) Fouwels (†2012), Jan Verhasselt (†1987), Clem Bittremieux (†2003), Jan Demol (†1991), Guido Geerts, Paul Nechelpuut, W. Plouvier (†), Maarten van Nierop (†1979), Johan Nootens, Willem Muylaert, Eugène Berode (†2011), Frans Claes (†2006), Alfons (Fons) Maes, Ruud Hendrickx, Hugo Brouckaert, Marianne Boone, Geert Craps, Sylvianne De Schepper, Natalie Hulsen, Filip Devos, Piet Creten, Maité Gardedieu, Albert Oosterhof, Hanne Kloots, Miet Ooms

Aan de kaak

Hanne Kloots

Over taal profileerde zich vanaf het begin als populairwetenschappelijk taaltijdschrift. De voorgangers van Over taal waren een stuk normatiever van opzet. Ter illustratie herdrukken we hieronder twee fragmenten uit Taalbeheersing in de administratie. De fragmenten dateren van maart resp. mei 1968. Het moge duidelijk zijn: zelfs in volle studentenrevolte hield de redactie het hoofd koel en de teugels strak.

DEZE MAAND AAN DE KAAK

« Ik houd eraan te verklaren... »

« Hij hield eraan de hoge gast zelf te begroeten. »

« Houden aan », de letterlijke vertaling van « tenir à », is geen Nederlands, omdat ons taaleigen hier het vz. *van* eist: wij houden *van* iets of iemand.

Er zijn tal van mogelijkheden om zich onberispelijk uit te drukken. Hier volgen enkele voorbeelden: *ik stel er prijs op u'met uw benoeming geluk te wensen*; *ik ben erop gesteld dat hij ook komt*; *bij stond erop de hoge gast zelf te begroeten*; *ik wens te verklaren*.

Voor meer bijzonderheden verwijzen wij naar Tb. II-14 v.v.

DEZE MAAND AAN DE KAAK

« Het zicht is herleid tot 100 meter »

« Tot een minimum herleiden »

In zulke zinnen wordt *herleiden* verward met *beperken*. Juist is : het zicht is beperkt tot 100 meter ; tot een minimum beperken.

Herleiden betekent immers : iets tot een andere vorm terugbrengen of in een andere vorm uitdrukken (Het hele vraagstuk herleidt zich tot de eenvoudige vraag of...). In de wiskunde is er sprake van *herleiden* als iets tot de eenvoudigste vorm wordt teruggebracht (een breuk herleiden) of als iets in een andere eenheid wordt uitgedrukt (guldens in franken herleiden, mijlen in kilometers herleiden).

Voor meer bijzonderheden verwijzen wij naar *Taalbeheersing* II 218-220.

Dag Over taal!

Dag Over taal

Marc van Oostendorp

Foto: Saskia Aukema

Marc van Oostendorp is onderzoeker aan het Meertens Instituut in Amsterdam en hoogleraar Nederlands en Academische Communicatie in Nijmegen. Hij is ook hoofdredacteur van het online tijdschrift voor taal- en letterkundig onderzoek Neerlandistiek: <http://www.neerlandistiek.be/>.

Een taalcultuur is gebaat bij voortdurende discussie over taal. Er is altijd verandering. De taal verwerft nieuwe woorden, nieuwe klanken, nieuwe zinsstructuren. Er komen voortdurend nieuwe sprekers die de taal als moedertaal hebben of juist als vreemde taal leren; en ook anderszins staat iedere taal die leeft, voortdurend in contact met allerlei andere talen. Dialecten verdwijnen en nieuwe vormen van taal ontstaan. De taal is als een zee waarop altijd wel ergens deining is.

Je kunt als taalgemeenschap al die verandering over je heen laten komen, maar het is beter om een en ander van voortdurend commentaar te voorzien. Wat vinden we van de vernieuwing? Hoe gaan we het beste om met de taal zoals die zich nu aan ons voordoet? Hoe blijft de taalgemeenschap een gemeenschap? Hoe houden we ons te midden van de deining?

Over taal is altijd een belangrijk forum geweest voor dat commentaar en voor de discussie. Het was een blad met een duidelijk eigen profiel. Je merkte af en toe bijvoorbeeld nog wel dat het oorspronkelijk een tijdschrift was met professioneel taaladvies. De artikelen waren ook vaak van hoog, academisch niveau. Menig wetenschapper uit Nederland of Vlaanderen heeft er ervaring kunnen opdoen met het aan de man brengen van zijn of haar onderzoeksresultaten.

Het blad en zijn hoofdredacteur kregen ook niet voor niets de afgelopen jaren veel lof toegezwaaid. Het moet een enorm werk zijn om het blad zo stipt te laten verschijnen en iedere keer een interessante mix van artikelen te bieden.

Het is jammer dat die specifieke stem verdwijnt, in ieder geval in de huidige vorm. Het is natuurlijk ook jammer omdat *Over taal* duidelijker een specifiek Vlaams geluid liet horen; het is in ieder geval het enige blad dat vooral op Vlaamse bodem werd gemaakt. Er moet natuurlijk iets anders komen: de zee blijft deinen en de gemeenschap zal daarop moeten reageren.

Over taal ... een missie

Bruno Scheers

Bruno Scheers is verantwoordelijk uitgever bij INNI publishers, bestuurder van het competentiecentrum Boek.be en covoorzitter van de koepelorganisatie GEWU (Groep Educatieve, Wetenschappelijke en Professionele Uitgeverijen).

Over taal is voor mij onlosmakelijk verbonden met onze kartrekker – trekpaard en boer tegelijk – Filip Devos. Met redactievergaderingen in Gent – café *Baziel* – of Brussel, waar we het nuttige aan het aangename paarden. Met Albert Oosterhof, ons immer actief en guitig redactielid dat telkens van de partij was, door weer en wind. Met Natalie Hulsen, Hanne Kloots en vele anderen, die belangeloos ons uitverkoren taaltijdschrift mee op sleeptouw namen.

Sedert het laatste nummer van 2000 – het unieke dubbelnummer – had ik het geluk om als uitgever bij het toenmalige UGA mee op de bres te staan voor *Over taal*. Dat was voor mij, als letterkundige, een welgekomen afwisseling binnen ons anders nagenoeg volledig juridische fonds. Zeventien jaar later heeft de uitgeverij – intussen INNI publishers – besloten om in de toekomst enkel nog te focussen op een aantal van die juridische publicaties. Daarmee valt het doek over *Over taal* in zijn huidige vorm, maar ook over mezelf als uitgever, voor wie een uitgeverij zonder *Over taal* nooit meer dezelfde uitgeverij kan zijn.

Over taal was niet alleen een tijdschrift. Het was ook, en vooral, een missie. Een levenshouding. Vriendschap. Idealisme ook. Het was een streven om taal naar een breder publiek te brengen, een pleidooi voor wetenschapspopularisering, een aanspreekpunt voor al wie geboeid is door taal en communicatie. Het was ook humor. Zonder overdrijven: de columns van Hugo Brouckaert vormen parletjes uit de Nederlandse literatuur. Al deze waarden verdwijnen niet met *Over taal* zoals we het vandaag kennen. Met of zonder *Over taal* zullen de geest van het blad en de vriendschap zegevieren. De toekomst stemt me dan ook erg hoopvol: de mensen die ik leerde kennen door *Over taal* zijn vrienden voor het leven.

Herinneringen aan *Over taal*

Albert Oosterhof

Albert Oosterhof is docent Nederlands aan de KU Leuven - campus Antwerpen. Hij is sinds 2006 redactielid van Over taal.

De eerste keer dat ik iets vernam over het bestaan van *Over taal* zal ergens rond 2003 geweest zijn, toen professor Taeldeman nog aan het hoofd stond van de vakgroep Nederlandse taalkunde van de Blandijnberg. Taeldeman deed een oproep onder vakgroepleden om te publiceren in het tijdschrift. Ik bladerde een aantal recente nummers door en zag hoe het blad worstelde met een gebrek aan kopij (ondanks de inspanningen van de redactie).

Van groot belang voor het blad was dat Filip Devos toetrad tot de redactie, waar hij sinds 2006 leiding aan geeft. Als iemand met overtuiging de barricaden heeft beklommen voor ons tijdschrift, is hij het geweest. In de volgende jaren ging het ook verder de goede kant op met inhoud en informatiedichtheid van het blad. Wat ons tegenzat, was de uitgangspositie waarbij het aantal abonnees al sterk gedaald was en we er in economisch zwaar weer hard aan moesten trekken om die kleine groep vast te houden.

Over taal zoals het gepubliceerd werd bij uitgeverij INNI is een blad om goede herinneringen aan te houden. En dan denk ik vooral ook aan de vriendschappelijke sfeer binnen de redactie, met collega's Hanne en Natalie, en met Bruno Scheers - onze man in het Texas van Vlaanderen. Die onvergetelijke sfeer in het volkse kader van het etablissement waar we vergaderden, kreeg onder bezielende leiding van Filip ruim baan.

Wat de toekomst betreft, hoop ik dat er in het landschap van populariserende publicaties een goede vertegenwoordiging blijft bestaan vanuit Vlaanderen. In noordelijke publicaties, blogs en dergelijke wordt hier en daar toch op een wat generaliserende manier gesproken over Vlaanderen. De taalsituatie wordt overdreven exotisch voorgesteld. Dat gaat met formuleringen waarin soms zelfs een soort van (misplaatste) compassie wordt uitgedrukt met taalgebruikers in Vlaanderen. Dat kunnen we zelf beter en in die context moeten we op de barricaden blijven voor het voortbestaan van het tijdschrift of een opvolger.

Meerwaarde

Natalie Hulsen

Natalie Hulsen is redacteur-inlezer bij Transkript. Ze is sinds 2002 redactielid van Over taal.

15 jaar geleden stapte ik samen met *Over taal* in het spreekwoordelijke huwelijksbootje. Ons kristallen huwelijk is nu jammer genoeg voorbij.

Onze reis begon in 2002, toen ik twee jaar aan de slag was als taaladviseur bij het toenmalige Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. Marianne Boone, toen hoofdredacteur van *Over taal* en collega-taaladviseur, vroeg me of ik wilde meewerken aan een tijdschrift waarin taal centraal stond. Taalliefhebber die ik was, zag ik dat meteen zitten. Zo kreeg ik een zitje in de tweemaandelijks *Over taal*-vergaderingen in de Brusselse Guimardstraat, altijd netjes verzorgd door de aimabele Patrick Van Assche, onze contactpersoon bij wat toen nog uitgeverij UGA was. Ik maakte er kennis met o.a. Johan Nootens, Geert Craps en wijlen Ton Fouwels.

Dankzij *Over taal* kreeg ik de kans om mensen passioneel te horen vertellen over hoe ze dagelijks met de Nederlandse taal bezig zijn en wat taal zo belangrijk maakt voor hen en voor de maatschappij. Zo interviewde ik o.a. prof. Myriam Vermeerbergen over Vlaamse Gebarentaal, Vlaams volksvertegenwoordiger en BV Johan Verstreken over hoe hip en sexy Nederlands wel niet kan zijn, enz. Ik schreef recensies van taalboeken en legde de abonnees op de rooster met een taalquiz. Toen Filip Devos hoofdredacteur werd, werd de 'thuisbasis' Gent en werd *Over taal* in goede banen geleid door een gepassioneerde man met een grote liefde voor taal. De kernredactie werd kleiner, maar ging er daarom niet minder voor. Dankzij de ongebreidelde inzet en gedrevenheid van kernredactie en vaste medewerkers en een uitgebreid netwerk konden we om de twee maanden een interessant en gevarieerd wetenschappelijk-populariserend taaltijdschrift in de bus brengen. Zeker en vast een meerwaarde voor onze Nederlandse taal, en heel jammer als dit voorgoed zou verdwijnen.

Over taal: een forum voor wie weinig aan bod komt

Bruno Comer

Bruno Comer studeerde rechten aan de KU Leuven en bracht zijn loopbaan grotendeels door bij KBC als bedrijfsjournalist. Hij is auteur en publicist, en vast medewerker van Over taal.

In 2007 hield ik een voordracht voor de vereniging van bedrijfsjournalisten over de manier waarop je het portret van iemand schrijft. Ik had daarvoor mijn mosterd gehaald bij de Belgisch-Franse journaliste Christine Ockrent. Onder de toehoorders bevond zich Marianne Boone, die toen deel uitmaakte van de redactie van *Over taal*. Zij vroeg me de inhoud van mijn voordracht samen te vatten in een artikel en zo kwam ik in contact met dit blad.

Er volgde nog een artikel over de manier hoe je een goede titel verzint en ik maakte een vergelijking tussen de journalistieke schrijfstijl van Marnix Gijsen (de 'stem uit Amerika', een radiopraatje uit de jaren vijftig en zestig) en Frans Verleyen, de vroegere hoofdredacteur van *Knack*. Zij vertegenwoordigen twee generaties van columnisten en zijn elk op hun manier richtinggevend geweest.

Later stapte ik over naar interviews. Op die manier kreeg ik de kans mensen te ontmoeten die op de meest diverse manieren met taal bezig zijn: aforistici en taalhistorici, journalisten en recensenten, copywriters en woordenboekensamenstellers. Zelf ben ik geen filoloog, wat het voordeel oplevert dat je met een onbevangen blik interviewt. Maar wellicht zou een specialist meer gerichte vragen hebben gesteld.

Hoe dan ook mocht ik telkens een boeiend gesprek voeren, dat ik met plezier uitschreef. De geïnterviewden hebben heel wat op hun actief, maar krijgen niet altijd de aandacht die hen toekomt. In *Over taal* vonden ze een forum, waarvan ze dankbaar gebruik maakten. Ongetwijfeld is dit een van de vele grote verdiensten van dit tijdschrift.

Vooral doorbloggen

Gaston Dorren

Gaston Dorren is taaljournalist en auteur. Zijn nieuwste boek heet Lingua - Dwars door Europa in 69 talen.

Over taal is natuurlijk in de eerste plaats een blog, dat is zo duidelijk als wat. Die deskundige en sympathieke gedrevenheid van Filip en zijn redactie, die bonte variatie van onderwerpen, dat plezier in woorden boven plaatjes, de identieke vormgeving van elk artikel, met telkens zo'n auteursselfie: allemaal des blogs. Voor de goede verstaander zijn ook de voetnoten en literatuurverwijzingen duidelijke aanwijzingen: online is de ruimte onbeperkt, dus ze worden geplaatst, desnoods voor die ene lezer die ze wel leest.

Slechts enkele details verraden dat *Over taal* niet in alle opzichten een blog is. Zo staan er weinig tot geen typfouten in. Er valt nergens iets door te klikken. De foto's zijn in zwart-wit. En het vreemdst van alles: *Over taal* is het enige blog dat door de brievenbus mijn huis binnenkomt.

Er zijn dus nog wel een paar verbeterpuntjes. Voeg links toe. Plaats kleurenfoto's. En betreed mijn woning voortaan gerust via mijn internetaansluiting. Kortom: ga met *Over taal* helemaal digitaal. Voor een schappelijk bedrag is het Albanese adres overta.al nog te bereiken, heb ik net gezien. Ik heb de url alvast aan mijn favorieten toegevoegd!

Fijne samenwerking

Johan De Schryver

Johan De Schryver was tot voor kort docent Nederlands aan de sub-faculteit Letteren van de KU Leuven, campus Brussel.

Beste Filip

Ik had je vorige mail al goed ontvangen en intussen heb ik me een beroerte gepiekerd over een mogelijk antwoord. Mijn herinneringen aan *Over Taal* blijken onmogelijk op te blazen tot enkele honderden lezenswaardige woorden. Ik herinner me de efficiëntie van de communicatie, je immer positieve reactie op voorstellen, de grondigheid van de eindredactie. En zeker herinner ik me nog je ommelandse reis naar Brussel, een dikke twee jaar geleden, om me op het zonovergoten Brusselse terras te vragen of ik niet geneigd zou zijn tot een wat intensere redactionele medewerking, en mijn botte antwoord dat mijn nakende pensionering mij tot andere bezigheden inspireerde, dat ik mij in mijn laatste levensfase niet meer over taal wilde buigen. Hoeveel woorden zijn dat? Veel te veel al voor de schamele inhoud, veel te weinig voor het monumentale slotnummer van *Over Taal*.

Zonde dat het voorbij is, maar ik meen toch nog enige hoop te bespeuren in de laatste zin: 'Wat de toekomst brengt, is nog onzeker'. Ik wens je het beste, met al je taalwerk en met je leven daarbuiten. Hopelijk kun je me ooit mijn inspiratieloosheid vergeven en onthoud je alleen maar mijn dankbaarheid voor de hele fijne samenwerking. Het ga je goed.

Hartelijke groeten
Johan

Leidmotief: passie voor het Nederlands

Hanne Kloots

Hanne Kloots is docent Nederlands aan de Universiteit Antwerpen. Ze is sinds 2014 redactielid van Over taal.

Tijdens mijn licentiejaren Germaanse Taal- en Letterkunde raakte ik gefascineerd door de Vlaamse taalzuiveringstraditie en haar taalgidsen. In die periode raadpleegde ik voor het eerst *Correct taalgebruik* van Willy Penninckx en Paul Buyse, uitgegeven door UGA. Speurend in de bibliotheekrekken ontdekte ik ook het tijdschrift waarnaar in de inleiding van *Correct taalgebruik* verwezen werd: *Taalbeheersing in de praktijk*. Achteraf gezien was dat mijn eerste kennismaking met het blad dat later *Over taal* zou gaan heten.

Eind jaren 90 ging ik aan de slag als onderzoeker. In die periode ontdekte ik de reeks *Voorzetten* van de Nederlandse Taalunie. Toen ik bij een bekende Franse warenhuisketen voor boeken en cd's enkele *Voorzetten* wilde bestellen, kreeg ik te horen dat de reeks uitverkocht was. Ik geloofde de verkopers ... tot ik op de Antwerpse Boekenbeurs de nagenoeg volledige reeks *Voorzetten* zag liggen bij de stand van uitgeverij UGA. Naast de *Voorzetten* lagen meeneem-exemplaren van *Over taal*. Achteraf gezien was dat mijn eerste échte kennismaking met *Over taal*.

Toen ik later onderzoeksresultaten wilde delen met een breder publiek, bleek *Over taal* een interessant publicatiekanaal. Toegankelijkheid staat hoog in het vaandel, maar auteurs hoeven niet te verhullen dat ze onderzoek hebben gedaan. Er is ook ruimte voor nuancering en methodologische achtergrondinformatie. Vanaf begin 2014 maak ik deel uit van de redactie. Het is een voorrecht om zo een vinger aan de pols te houden van het lopende onderzoek naar diverse facetten van het Nederlands.

De wortels van *Over taal* zijn te situeren ten tijde van *Hier spreekt men Nederlands*, de ABN-weken op scholen en de 'taaltuintjes' in kranten. Intussen maken we een populair-wetenschappelijk taal-tijdschrift dat een waaier aan onderwerpen behandelt. Wat door de jaren heen onveranderd bleef, was de passie voor het Nederlands. Hopelijk kan *Over taal* die passie ook in de toekomst blijven doorgeven.

Mijn verhaal met *Over taal*

Miet Ooms

Miet Ooms is freelance vertaler Engels en Duits naar het Nederlands. Daarnaast onderzoekt ze als vrijwillig wetenschappelijk medewerkster het dialectarchief van de KU Leuven en zet ze allerlei wetenswaardigheden over taalvariatie in het Nederlands online op haar website www.taalverhalen.be. Ze is redactielid van Over taal.

Einde jaren negentig werkte ik als wetenschappelijk medewerker aan de KU Leuven. Ik was een van de redacteurs bij het *Woordenboek van de Brabantse Dialecten* en schreef af en toe artikeltjes over de verspreiding en herkomst van bepaalde dialectwoorden. Op een gegeven moment in 2000 kreeg ik de vraag van een van de toenmalige redacteurs van *Over taal* of ik een artikel wou schrijven voor het tijdschrift. Ik heb toen een van mijn bijdragen voor ons eigen medewerkerstijdschriftje over de woorden voor de begrippen 'lei' (dakbedekking) en 'lei' (schrijfmateriaal) wat verder uitgewerkt en ingediend. *Over taal* had zich toen net van 'tijdschrift voor taalbeheersing' verbreed naar 'tijdschrift voor taal, tekst en communicatie' en dus hoorde een artikel over dialectwoorden er wel in thuis. Later heb ik nog enkele recensies geschreven en heeft mijn man zelfs nog een cd-rom van Van Dale gerecenseerd. Toen het woordenboekproject was afgelopen en ik andere oorden opzocht, verloor ik *Over taal* wat uit het oog. Tot ik het enkele jaren geleden herontdekte.

Na wat omzwervingen in het onderwijs en als freelance vertaler en taaldocent voelde ik weer de behoefte om op de hoogte te blijven van het lopende taalonderzoek. Dat is niet zo eenvoudig als je zelf niet aan een universiteit werkt, maar *Over taal* is dan net ideaal: de artikels erin gaan over alle mogelijk taalkundig onderzoek en zijn erg vaak van de hand van jonge (doctoraats)onderzoekers. En dat is niet alles: via de interviews heb ik al kennisgemaakt met de meest uiteenlopende, maar allemaal even boeiende taalmensen en dankzij de recensies bleef ik op de hoogte van de laatste interessante taalpublicaties. Voor mij, taalliefhebber en amateur-taalonderzoeker, is dat perfect. Daarom ook werk ik er zo graag aan mee, en daarom vind ik het belangrijk dat dit tijdschrift blijft bestaan. Opdat alle mensen die dat willen, alles wat er reilt en zeilt op taalkundig en taalwetenschappelijk vlak gewoon kunnen blijven volgen.

Jammer

Bert Cappelle

Bert Cappelle is docent en onderzoeker Engelse taalkunde aan de universiteit van Rijssel. Hij is sinds 2012 vast medewerker van Over taal.

Sinds 2010 heb ik haast onafgebroken de rubriek Idioom & Co mogen vullen met observaties over eigenaardig taaleigen, wonderlijk woordgebruik en zonderlinge zinswendingen.

Mijn eerste stukje vormde een ont-moeting met het snel ont-aar-de-nde koppelteken in het discours van leer-krachten gods-dienst, priesters en wel-zijnswerkers. (Past-orale zin-geving, iemand?)

Mijn laatste stukje, over het dialoogpartikel *nu eenmaal*, eindigde met de nu wel erg toepasselijke woorden, 'Niets blijft nu eenmaal bij het oude'.

Jammer dat er aan *Over taal*, in zijn huidige vorm, een einde komt, want ik heb nog een hele reeks onderwerpen die me een stukje waardig lijken.

Van 'jammer' gesproken, bijvoorbeeld: vreemd toch dat we kunnen zeggen dat iets 'jammer' is of dat we het kunnen hebben over het 'jammere' van de zaak, maar niet dat je 'jammer' bent iets mee te maken, terwijl je wel 'verdrietig' kunt zijn.

Iets anders wat me plots opviel, is 'opvallen': hoe is dit woord ooit in onze taal terecht gekomen: *neervallen*, ja, maar *opvallen*?

Ik las ook ergens over 'schaatspistes en drankstalletjes, waar het je voor de ogen duizelt van de rode mutsen': welk soort zinsdeel is 'van de rode mutsen' hier?

Zinnen als 'Ik was een goede frontsoldaat geweest' en 'Als de pil o zo betrouwbaar was, dan zat ik hier niet' doen me afvragen in welke omstandigheden we het hypothetische 'zouden' niet hoeven te gebruiken.

Dat brengt me bij 'hoeven': bij welke werkwoorden kun je, zoals bij dit werkwoord, 'te' weglaten? 'Iets niet hoeven (te) doen', 'iemand

helpen (te) ontsnappen', 'iets durven (te) vragen', 'beginnen (te) werken', 'iets proberen (te) onthouden': ben ik er nog vergeten (te) vermelden?

Waarom klonk 'accordeonfile' plots minder mooi dan 'filegolven' voor de VRT-verkeersredactie? Waarom zeggen mensen soms dat het belang van iets niet 'onderschat' kan worden, in plaats van 'overschat'? Of dat ze een illusie 'armer' zijn, in plaats van 'rijker'?

Hoe komt het dat je weet wat iemand bedoelt met 'een Weinstein-tje doen', ook al kan je de betekenis niet in een woordenboek opzoeken? En vooral: wat maakt een stukje taalgebruik tot een 'idioom'?

Allemaal vragen die voorlopig zullen moeten blijven prangen. Jammer.

{Terugblik}

Van draadomroep tot schuiflatje

Hanne Kloots

Over taal en zijn voorgangers trachtten steeds het nuttige met het aangename te verenigen.

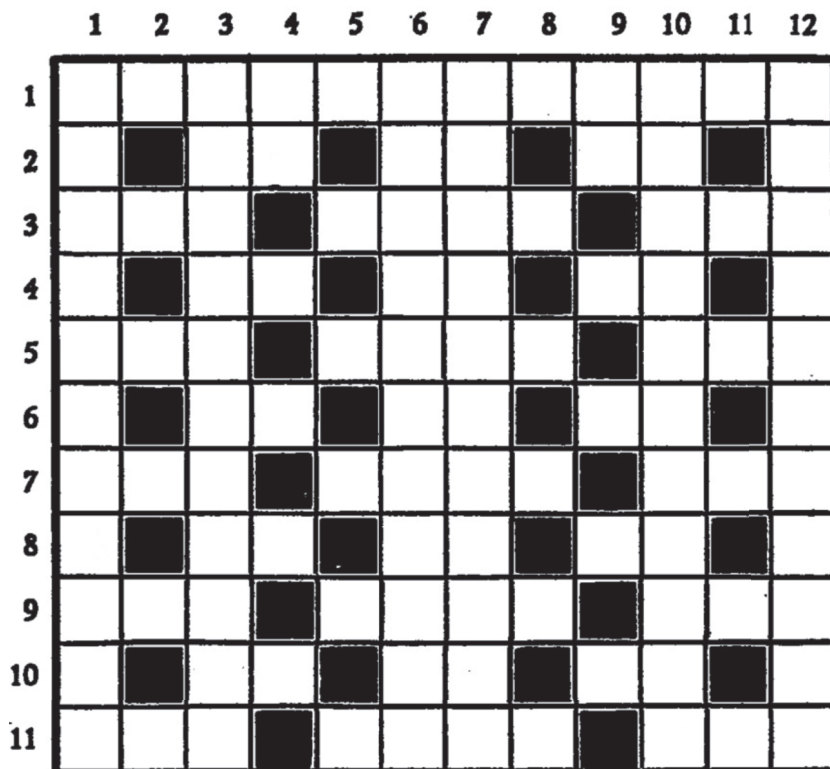
Vijftig jaar geleden bood de redactie van Taalbeheersing in de administratie ter verstrooiing de volgende puzzel aan. De oplossing vindt u op pagina 24. Bron:

Taalbeheersing in de administratie, juni 1968, p. 64-65

Het is al heel lang geleden dat wij in ons tijdschrift een taalpuzzel hebben opgenomen. We menen dat deze puzzel een goede afwisseling is voor de ernstige stof die wij u in de laatste tijd hebben voorgezet. De puzzel wijkt enigszins af van de gewone taalpuzzel. U moet soms een woord zoeken en soms moet u nagaan welke fouten in de zin voorkomen en ... die moet u dan verbeteren.

Uw werk wordt niet beloond met een prijs. In het septembernummer wordt de oplossing geplaatst en de samensteller van de puzzel zal uiteen zetten waarom het zó moet ... en niet anders.

In de gecursiveerde zinnen hieronder komt een verkeerd woord of een onjuiste wending voor. Het komt erop aan het foutieve door het juiste te vervangen en dit laatste op de puzzel in te vullen.

HORIZONTAAL

1. De bezoldiging van leraren dient te geschieden op grond van wettelijke barema's. — 2. Reverende Domine (afkorting). — De firma Meyer en Cie is gefailleerd. — Nu dat het te laat is, komt hij met verontschuldigheden aandragen! — 3. Brandsingel. — In de damesafdeling wordt vanmiddag een modedéfilé gehouden. — In buitengewone dienst (afkorting). — 4. Met vis-tuig en alles tuimelde hij in het water. — University Press (afkorting). — Afkorting van de titel « dominee ». — 5. Aanbod. — Een grote agrafe hield de bundel documenten bijeen. — Om wille van uw familie zullen we over die zaak maar zwijgen. — 6. Op dit ogenblik is de eerste-minister in audiëntie bij de koning. — Afkorting van Frater. — Ondergetekende, X, zal aan het kongres deelnemen. — 7. Bereken de optelling van de getallen 3978 en 279. — Bezit u nog het brouillon van die brief? — Verkorte meisjesnaam. — 8. Rooms-katholiek (afkorting). — vul in : at. — afkorting van een Europese instelling. — 9. Onderwijs dat volgt op het Lager Onderwijs (afkorting). — Stippel. — Hij zwoer zichzelf de dure belofte nooit meer te roken. — 10. Daar ligt een muntstuk met een gaatje in. — Heb je niet vergeten die brief voor uw broer te posten, Jan? — Je hebt dat woord verkeerd geschreven, er is nml. één letter te veel. — 11. Tijd die brief eens gauw over, als je wil. — Die nare dingen zou je maar het best vergeten, hoor! — Ik geef de voorkeur aan de boeken van X. boven deze van Y.

VERTIKAAL

1. « Besluitwet » heet in Nederland een koninklijk besluit met kracht van wet, door de Regering vastgesteld krachtens noodrecht. — 3. Aan de radio-distributie in Nederland zijn zowel voor- als nadelen verbonden. — 6. Hebt u geen opbergmap zonder glissière voor me? — 7. Het heeft weinig nut bij twee verschillende coöperatieven aangesloten te zijn. — 10. Hebt u uw radiotaks al betaald? — 12. Hij volgt de Vlaamse Leergangen te Leuven.

De toekomst van het heden

Filip Devos
Hoofdredacteur

[Eerste bedrijf]

Eind 2011 vierden we, met een besloten zitting en een jubileumnummer, de vijftigste verjaardag van *Over taal*, en zijn voorgangers *Taalbeheersing in de administratie* en *Taalbeheersing in de praktijk*.

In het jubileumnummer (jrg. 50, nr. 5) had *Over taal* het over zichzelf. De redactie wou onder meer 'een staalkaart geven van wat het tijdschrift in het verleden te bieden had', en dat werd in enkele bijdragen ingekaderd in het ruimere thema 'vijftig jaar taal(beleid) in Vlaanderen'. In de rubriek 'Taalkronkels' schreef ik toen een stukje getiteld 'De toekomst van het verleden'.

Ik zag in de voorbije vijftig jaar enkele verruimende tendensen binnen het tijdschrift, en wees er onder meer op dat met die verruiming ook een andere oriëntatie samenhing. *Over taal* zat duidelijk op de driesprong van onderwijs, onderzoek en maatschappelijke dienstverlening: de redactie probeerde in populariserende vorm en in het Nederlands het wetenschappelijk taalonderzoek naar een ruim publiek te brengen.

Het stukje eindigde met een oproep:

”De redactie wil ten slotte een oproep doen naar de overheid, die precies bovenvermelde driedelige taak aan het hoger onderwijs in Vlaanderen oplegt: taal is misschien wel ons belangrijkste culturele erfgoed. Is het niet de taak van de overheid dat culturele erfgoed in en voor de toekomst mee te helpen bewaren?

[Tweede bedrijf]

Zes jaargangen later moeten we het einde van het taaltijdschrift *Over taal* melden. Althans in zijn huidige vorm.

In mei dit jaar kreeg de redactie immers van de kersverse 'publishing manager' bij INNI, de uitgever van het tijdschrift, te horen dat het tijdschrift niet langer 'past in de portefeuille'. De uitgever bracht de abonnees daar in september van op de hoogte:

”Met deze brief willen we u meedelen dat de uitgeverij het tijdschrift niet langer zal uitgeven. Deze beslissing hebben we genomen omwille van een bewuste keuze, in te zetten op welbepaalde uitgeefdoelstellingen en andere stop te zetten. Zo zullen we niet verder publiceren in het domein 'Taal'.

Het is pijnlijk voor een redactie die zich jarenlang ingespannen heeft voor *Over taal*. Die daar door geestesgenoten (vooral in Nederland) soms voor gelauwerd werd, maar die - o ironie - bij de (eigen Vlaamse) overheid op onverschilligheid of zelfs tegenkanting botste. Dat heb ik beschreven in 'De lippendienst rond populariseren in Vlaanderen' (*Over taal*, jrg. 54, nr. 2, 2015, blz. 50).

[Derde bedrijf]

Concreet: mijn petitie voor meer wetenschapspopularisering in het Nederlands (die meer dan 900 ondertekenaars haalde) was gericht aan 'de leden van het Vlaams Parlement en aan de academische overheden'. De petitie ging in december 2016 de deur uit naar 338 Vlaamse parlementsleden en naar de kabinetten van de ministers van Onderwijs, Cultuur en Wetenschapsbeleid, de rectoren van de Vlaamse universiteiten, de VLIR, de VLOR, de KVAB, de Jonge Academie en de KANTL.

Twee - welgeteld twee - reacties kwamen er: de secretaresse van parlements lid Herman De Croo meldde vriendelijk 'de goede ontvangst van de mail', en een lid van de Jonge Academie wou een e-mailadreswijziging doorgeven. Verder niets, hoegenaamd niets van reactie.

Misschien moeten we nog eens herhalen?

”Taal is misschien wel ons belangrijkste culturele erfgoed. Is het niet de taak van de overheid dat culturele erfgoed in en voor de toekomst mee te helpen bewaren?

[Het doek valt.]

Het DNA van een taalfamilie

Marlies Carette

Hoe groot mijn liefde voor onze Nederlandse taal ook is, ook voor een praktijkassistent Nederlands kan het soms te veel worden. Vandaar dat ik afgelopen weekend naar Plopsaland trok. Dat kinderparadijs leek me de ideale locatie om mijn talige brein even volledig uit te schakelen. Voor mijn vertrek las ik bewust geen online media, zo vermeed ik (min of meer) foute krantenkoppen als 'Stefaan De Clerck over Francken: 'Best niet stoer doen rond iets dat niet aan de orde is' of 'Wat houdt de nucleaire deal met Iran in en waarom wil Trump er van af?' De openingsuren van het park controleerde ik wel nog even online. Voor ik het wist, verscheen de volgende zin op mijn scherm: 'Tijdens deze unieke Plopsa-luchtdoop van minstens 1 uur wordt je getrakteerd op een adembenemend uitzicht en een fles exclusieve Plopsa-champagne.' Er ontstond meteen vuurwerk in mijn hoofd, voorbij was die taallose dag. In plaats van me aan dat dt-alarm in mijn hoofd op te jagen, deed ik er iets nuttigs mee: ik startte met dit Broodje taal. Op die manier zijn wel meer Broodjes taal ontstaan, zo moet u weten. En er zijn nog meer van die interne geheimen die ik in dit (voorlopig) laatste Broodje graag met u deel.

Lange tijd dacht ik dat ik de enige was bij wie er allerlei alarmbellen afgaan als er een taalfout opdrukt. Van die naïeve gedachte moest ik echter afstappen, toen ik de rubriek *Broodje taal* in het tijdschrift *Over taal* ontdekte. Al sinds 2005 schrijven medewerkers van de KU Leuven in die rubriek de taalfouten en de meest opmerkelijke woord- en zinsconstructies van zich af. Wat heerlijk om hun analyses te lezen. Wat fijn om te beseffen dat ik niet alleen was. Ook Sara Van Calster en An Bosmans, Sara Brouckaert en Nele Nivelles, Linde Van de Walle en Els Hendrickx, Karen De Loenen en Sofie Gordts, Fleur Deboutte en Sara Van Daele staan stil bij de wonderen van onze Nederlandse taal. Groot was dan ook mijn blijdschap toen ik begin dit jaar voor het eerst mijn taalspinsels aan dit blad mocht toevertrouwen. Als nieuwe telg van de *Broodje taal*-familie verdiepte ik me toen in de schrijfsels van mijn voorgangers, want ik wou het minstens even goed doen als zij. Het was het begin van de zoektocht naar het DNA van een wel heel bijzondere familie.

Op zon- en feestdagen mis ik mijn Tante Bedje

In de beginjaren van de rubriek haalde de *Broodje taal*-schrijver de mosterd bij de lezer. Die werd uitgenodigd zijn taalei in te sturen: een curieuze taalkwestie waarvan de lezer het fijne wil weten, maar niet weet waar te zoeken. Een voorbeeld van zo'n taalei is de aanspreekvorm voor een vrouwelijke directrice: moeten de lageschoolkinderen *mevrouw de directeur* of *mevrouw de directrice*

zeggen? *Broodje taal*-collega van dienst Sara Van Calster raadde in januari 2005 aan dat zowel *directeur* als *directrice* mogelijk is om het vrouwelijke hoofd van een basisschool te benoemen. Als het gaat om een vrouwelijke bedrijfsleider stelt ze voor te kiezen voor de genderneutrale vorm *directeur*. De eerste *Broodjes taal* leken zo verdacht veel op de rubriek *Vraag en antwoord* die *Over taal* voor 2005 heeft gehad. In die rubriek ging de vraag van de lezer vooraf aan het antwoord van de *Over taal*-medewerker. De vragen waren toen vaak heel praktisch van aard, zo vroeg een lezer in september 2001 het volgende: 'Binnenkort moet ik in de teksten voor het gemeentebestuur de *frank* overal door *euro* vervangen. Kunt u me een aantal richtlijnen geven?' Uiteraard kon de *Over taal*-medewerker dat.

Een paar nummers later mocht het voor de *Broodje taal*-schrijver allemaal wat persoonlijker. De *Broodje taal*-er neemt het niet altijd even nauw met privacy, en dat is vaak tot groot ongenoegen van haar huisgenoten. De rubriek verloor zijn *Vraag en antwoord*-jasje en de inspiratie werd dichterbij huis gezocht. Manlief bleek meer dan eens de bron voor een stukje. Zo stoorde Sara Van Daeles 'taalonminnende' bijna-wederheft zich aan het gebruik van het woord *fake* in de krant – en neen, niet in de combinatie *fake news*. Een stuk over de verengelsing van het Nederlands was geboren. Maar we zijn ook de partner van Fleur Deboutte dank verschuldigd. Toen hij haar schreef dat hij een cadeautje van de grootouders had *gewijgerd*, perste Fleur een *Broodje [ei]* uit haar pen. Niet alleen huisgenoten zagen vaak hun privacy geschonden in de rubriek, ook studenten kregen het soms hard te verduren. Een verschrijving op

een examen gaat niet onopgemerkt voorbij (een specifiek soort ongeoorloofde inversie zou een 'Tante Bedje' zijn, zo las Fleur), en ook interessante studentenvragen krijgen de aandacht die ze verdienen (is 'zon- en feestdagen' geen foute samentrekking, mevrouw Van Daele?). Gelukkig bleef de identiteit van de studenten in kwestie net iets onbekender dan die van de huisgenoten van de *Broodje taal*-schrijver.

In de Kinopolis met een pakje lasagne — —

Een lid van de *Broodje taal*-familie is per definitie een sociaal dier. Hoe meer talige input ze krijgt, hoe meer kans ze heeft om taal-fenomenen op te pikken. Heeft ze toch even genoeg van al die mensen om haar heen, dan trekt ze zich graag terug in een hoekje met wat lectuur. Die lectuur mag u in het geval van een *Broodje taal*'er redelijk vrij interpreteren. Zo zat Linde Van de Walle ooit de verpakking van een kant-en-klare lasagne te lezen. Na enkele spelfouten opgemerkt te hebben, onderwierp ze ook de rest van de verpakking aan een grondige analyse. Wist u bijvoorbeeld dat de bereidingsrichtlijnen vaker als infinitief worden geformuleerd dan als imperatief, hoewel dat laatste doeltreffender is? Andere ideale lectuur voor een *Broodje taal*'er zijn bruidsfora (je huwelijksvoorbereiding combineren met een *Broodje taal* schrijven, slimme zet van Els Hendrickx), huizenadvertenties (opnieuw een geslaagde combinatie, Els) en boodschappenlijstjes (ook Linde Van de Walle koppelt het nuttige graag aan het aangename). Werd het voor ons sociaal dier wat te eenzaam met die lasagneverpakking in de hand, dan trok de *Broodje taal*-specialist ter ontspanning naar buiten. Aan ontspannen kwam Sofie Gordts in dat geval helaas nauwelijks toe. Toen ze zich inschreef voor een naaicursus, trok de constructie 'Zoveel te harder ge duwt, zoveel te sneller stikt ge' haar aandacht van het naaiwerk. Wilde ze samen met haar nichtjes naar hun liefdingsfilm *Frozen* kijken, dan begon haar brein de verschillen tussen de Nederlandse en de Vlaamse variant van de Disneyfilm te analyseren. Zo ziet u, het valt niet altijd mee om lid te zijn van de *Broodje taal*-familie.

Toch zet een *Broodje taal*'er door, want ze wil met haar vreemde taalkronkels iets nuttigs doen: ze delen met de lezer. In elke *Broodje taal*'er schuilt er dan ook een leraar, die haar advies op een vriendelijke doch belerende toon formuleert. Noem haar werkwijze gerust descriptief-normatief. De stijl is descriptief aangezien de auteur de taal beschrijft zoals die zich in het alledaagse leven aan haar openbaart. Meestal gaat het om een paar toevallig opgevangen taaluitingen, maar sommige Broodjes verdienen iets meer onderzoek. Zo belde Karen De Loenen ooit elf Kinopolis-filialen op, om te we-

ten hoe de naam van de bioscoopgigant werd uitgesproken. Het was een onderzoek zonder resultaat overigens, want de receptio-nistes wisten zelf niet of het nu *kie-nee-poo-lis* of *kie-nee-poo-lis* is. Tegelijkertijd is de toon van elk stukje ook normatief. Het moet voor de lezer duidelijk zijn welke vormen correct zijn en welke niet. Daarvoor doet de taalspecialist een beroep op heel wat naslagwerken. Het uiteindelijke normatieve advies gebeurt vervolgens eerder impliciet. Zo wil Sara Brouckaert het misbruik van het woord 'flubbertje', een synoniem voor 'dingetje', 'in de kiem smoren' in plaats van het woord volledig te verbieden. Dankzij die aardige formule-ring heb ik het voortaan met plezier over een *ritslipje* in plaats van een *flubbertje* of *dingetje* aan een ritssluiting, u hopelijk ook.

Voor eeuwig en altijd hete aardappelen — —

Het mag ondertussen wel duidelijk zijn welk soort vlees u in de kuip hebt, als u met een *Broodje taal*'er aan tafel zit. Voor zo iemand moet u uw woorden wikken en wegen uit angst uw verspreking later zwart op wit tegen te komen. Als u de persoon een tekst voorlegt, moet u ervoor zorgen dat er geen belgicismen in staan of u krijgt een hele reeks standaardtalige alternatieven naar uw hoofd geslingerd waardoor uw aardappelen minder heet zijn en uw vlees koud. Weet echter dat we het u zo moeilijk maken vanuit onze alles-overheersende liefde voor de Nederlandse taal. Het is dus allemaal goed bedoeld en het zou zonde zijn, mocht onze *Broodje taal*-familie zich voor eeuwig en altijd (tautologie!) beperken tot elf leden. Voel u daarom vrij om zelf aan de slag te gaan met talige uitingen. Deel uw taalkronkels met de wereld, want die wordt er ongetwijfeld mooier van. Ook wij zullen proberen om onze missie voort te zetten, want eens een *Broodje taal*'er, altijd een *Broodje taal*'er, zelfs als die een dagje Plopsaland gepland heeft.

Marlies Carette geeft de vakken 'Nederlandse taalbeheersing', 'Nederlandse bedrijfscommunicatie' en 'Wetenschappelijk schrijven' aan de KU Leuven en is NT2-docent aan het ILT.

e-mail: marlies.carette@kuleuven.be

Lof voor Over taal

Albert Oosterhof

De hoofdredacteur van *Over taal* hield in 2015 een pleidooi voor wetenschapspopularisering in het Nederlands (<https://www.petities24.com/wetenschapspopularisering>).

Op 17 mei 2016 ontving hij hiervoor de 'Lofprijs der Nederlandse taal' van de Stichting Nederlands.

GENT

FVV

Gentenaar pas tweede Belg die Lofprijs krijgt

In de cultuurkapel Sint-Vincent is gisteren de Lofprijs der Nederlandse Taal uitgereikt aan **Filip Devos** (foto), hoogle-
raar aan de UGent en hoofdredacteur van het tijdschrift *Over Taal*. Hij ontving de prijs wegens zijn ijver voor het behoud van het Nederlands in de academische wereld. "We hebben destijds lang moeten vechten tegen het Frans. Nu moeten we zorgen dat het Engels het niet overneemt. Infiltratie van Engelse woorden in het Nederlands is een onvermijdelijk en natuurlijk proces, maar het zou zonde zijn als bepaalde domeinen resoluut het Engels als voertaal kiezen. Nederlandstalige studenten mogen niet worden gedwongen om *papers* in het Engels te schrijven." De Lofprijs leeft vooral bij onze noorderburen. Na Martine Tanghe is Devos pas de tweede Belg die hem in ontvangst mag nemen. (mdg)

GENT

UGent-prof wint prijs

De Gentse professor **Filip Devos** (foto) krijgt de Lofprijs der Nederlandse taal. Die gaat uit van de Stichting Nederlands. Devos doceert aan de faculteit Letteren en Wijsbegeerte van de UGent en lanceerde vorig jaar een petitie om meer Nederlands te gebruiken in wetenschappelijke publicaties. Engels wordt steeds vaker de voertaal voor dergelijke publicaties, maar Devos vindt dat het Nederlands niet onder hoeft te doen. (jod, dm)

(Bron: Het Nieuwsblad / De Gentenaar, 1 februari 2016)

(Bron: Het Nieuwsblad / De Gentenaar, 18 mei 2016)

Over taal kreeg in februari 2017 een eervolle vermelding bij de uitreiking van de LOT Populariseringsprijs 2017.

Over taal haalde in mei 2017 een 7de plaats in de LIA's top 100 (de Language Industry Awards).

Van draadomroep tot schuiflatje - oplossing

Hanne Kloots

Hieronder vindt u de oplossing van het kruiswoordraadsel op pagina 18.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1	W	E	D	D	E	S	C	H	A	L	E	N
2	E		R	D		C	O		N	U		E
3	T	R	A		S	H	O	W		I	B	D
4	S		A	L		U	P		D	S		E
5	B	O	D		N	I	E	T		T	E	R
6	E		O	P		F	R		D	E		L
7	S	O	M		K	L	A	D		R	I	A
8	L		R	K		A	T		E	G		N
9	U	L	O		S	T	I	P		E	E	D
10	I		E	R		J	E		N	L		S
11	T	Y	P		B	E	S	T		D	I	E

Toelichting

weddeschaal - Barema is een door de Belgische ambtenarij uitgevonden « vertaling » van het Franse *barème*, dat nu eens *tarief* betekent, dan weer *schaal*: het tarief der prijzen, tarief van invoerrechten; weddeschaal, salarisschaal, loonschaal. Het bekende « barema van de overdracht- en weelde-taks » luidt in goed Nederlands: « *tarief voor omzet- en weeldebelasting* ».

nu - In de onverzorgde spreektaal wordt vaak een overbodig « dat » na voegwoorden geplaatst: nu dat, aangezien dat, vermits dat, wanneer dat, telkens dat, terwijl dat. Wie z'n taal verzorgt schrijft en zegt: *nu het te laat is, gezien hij het zo beslist heeft, vermits de wet het verbiedt, terwijl wij hier zijn*, enz.

modeshow - Een *défilé* is meestal een militaire optocht, bvb. een troependéfilé. Ook wel: een *défilé* van gekostumeerde groepen, een fanfare, schoolkinderen enz. Waar de Fransen echter van *défilé* spreken als modeterm, gebruiken wij de geijkte benaming *modeshow*.

ter wille van - Veel Vlamingen nemen voortdurend de wending « om wille van » in de mond waar men in goed Nederlands *ter wille* zegt of *vanwege*: ter wille van de toehoorders, ter wille van uw broer, vanwege het slechte weer, vanwege de omstandigheden.

op/in audiëntie - De koning kan een minister in audiëntie ontvangen, zodat die minister dan *op* audiëntie is bij de koning. Men ontvangt *in* audiëntie, men gaat of is *op* audiëntie. *de ondergetekende* - Ik, ondergetekende, X, verklaar... ofwel: *de ondergetekende*, X, verklaart... In dit laatste geval is het lidwoord vereist.

typen - Zie Tb. III-44.

die - deze: *dit* en *deze* zijn vooruitwijzende voornaamwoorden in onze taal en komen betrekkelijk weinig zelfstandig voor: « *ik zal u enkel deze noemen: ...* »; « *Daarbij deed zich dit verschijnsel voor: ...* » enz. *Die* en *dat* zijn terugwijzend, d.w.z. ze slaan op iets dat reeds genoemd werd: *de boeken van X en die van Y* (nl. de boeken). *Mag ik u die zonder koft geven?* (die slaat op iets waarover reeds gesproken werd).

Nederlands - De term *Vlaams* kan nooit gebruikt worden met betrekking op onze taal (tenzij men juist het Vlaamse dialect bedoelt). Er zijn wel Vlaamse steden, Vlaamse liederen, Vlaamse gebruiken: in deze wendingen betekent *Vlaams*: van, over, in, uit Vlaanderen. Daarentegen heeft een school een Nederlandse afdeling, de radio Nederlandse uitzendingen, een universiteit Nederlandse leergangen, een publikatie een Nederlandse versie of uitgave.

H. J. C.

Bron: Taalbeheersing in de administratie, september 1968, p. 66-67

Verbeterde zinnen

HORIZONTAAL

1. De bezoldiging van leraren dient te geschieden op grond van wettelijke *weddeschalen*. - 2. De Firma Meyer en Co is gefailleerd. - *Nu* het te laat is, komt hij met verontschuldiging aan. - 3. In de damesafdeling wordt vanmiddag een *modeshow* gehouden. - 4. Met vistuig en *al* tuimelde hij in het water. - 5. Een grote *niet* hield de bundel documenten bijeen. - *Ter wille* van uw familie zullen we over die zaak maar zwijgen. - 6. Op dit ogenblik is de eerste-minister *op* audiëntie bij de koning. - De ondergetekende, X, zal aan het congres deelnemen. - 7. Bereken de som van de getallen 3978 en 279. - Bezit u nog het *klad* van die brief? - 9. Hij zwoer zichzelf de dure *eed* nooit meer te roken. - 10. Heb je niet vergeten die brief voor je broer te posten, Jan? - Je hebt dat woord verkeerd geschreven, er is *nl.* één letter te veel. - 11. *Typ* die brief eens gauw over, als je wil. - Die nare dingen zou je maar *best* vergeten, hoor! - Ik geef de voorkeur aan de boeken van X, boven *die* van Y.

VERTIKAAL

1.: *Wetsbesluit* heet in Nederland een koninklijk besluit met kracht van wet, door de Regering vastgesteld krachtens noodrecht (In België: besluitwet). - 3. Aan de *draadomroep* zijn zowel voor- als nadelen verbonden. - 6. Hebt u geen opbergmap zonder *schuiflatje* voor me? - 7. Het heeft weinig nut bij twee verschillende *coöperaties* aangesloten te zijn. - 10. Hebt u uw *luistergeld* al betaald? - 12. Hij volgt de *Nederlandse Leergangen* te Leuven.

Een greep uit twintig jaar boekrecensies

Hanne Kloots

1998

1999

2000

2001

2002

2003

2004

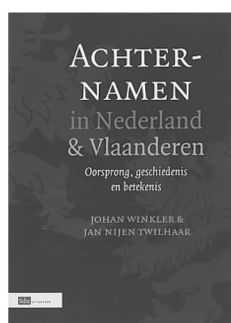
2005

2006

2007

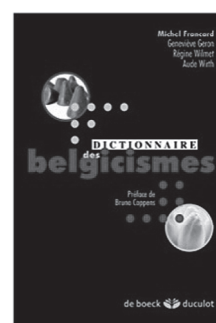
2008

2009

2010

2011

2012

2013

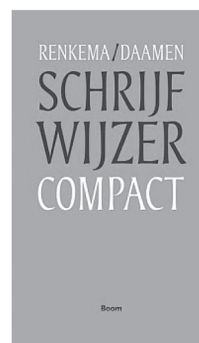
2014

2015

2016

2017

{Column - een terugblik} -----

Denkend aan een columnist ...

Hanne Kloots

Een vaste waarde in Over taal was de column van Hugo Brouckaert. De titels van zijn columns spraken vaak tot de verbeelding. Zo kopte hij boven een autobiografische column van november-december 2011 'Begin nooit een tijdschrift!' - waarna hij Over taal omschreef als een 'aantrekkelijk uitgegeven tijdschrift dat vijftig jaar bestaat'. Een paar andere pareltjes:

Het zedelijk peil van gallicismen (1999)

Scampo, scampi, scampi's (2001)

Het slingertje van Foucault (2006)

Rare kerels, die Karels! (2007)

Kluitje ootje loef (2008)

Een woord om te kokhalzen (2007)

Papadum op een bedje van sassafras (2009)

Het vertakt kroonknotsje (2008)

De Keurschlager (2010)

Alle mensen worden bloeders (2010)

Met een tentsletje de bergen in! (2011)

Blaffen voor beginners (2011)

Het belang van Pieter Bas (2014)

De geslachten bedreigen de genera! (2016)

Zwanenzang

Hugo Brouckaert

Bij het laatste nummer van dit tijdschrift past het dat ik, als oudgediende en met een vertalersloopbaan van veertig jaar achter de rug, even columngewijs terugblik.

Toen ik halfweg de jaren tachtig tot de redactie van *Taalbeheersing* toetrad, trof ik er onder meer drie prominente figuren uit de wereld van overheidsvertalers en -tolken: Paul Buyse, Willy Penninckx en Jan Demol. De eerste twee kende ik toen alleen nog van het tijdschrift en Jan Demol was mijn directeur op de taaldienst van de Senaat.

Ik was relatief jong en aandoenlijk onervaren, maar in de kleine leefruimte van een tijdschriftredactie, in dit geval het Brusselse kantoor van de uitgeverij UGA in de Guimardstraat, verdampte al gauw de bestuurlijke hiërarchie, zodat tussen die heren – er waren toen nog heel weinig dames in de vertaalwereld – en mezelf een vriendschappelijke band van vertalers-onder-elkaar ontstond, met als cement een portie humor over taalzaken.

Vertalers hadden die humor nodig om een hoop frustratie te verwerken. De vertaler heeft bij buitenstaanders altijd de status van een kopieerapparaat gehad. Het serieuze werk was klaar. Alleen nog de vertaling, klonk het nonchalant, en liefst tegen gisteren. In het Brusselse straatbeeld lagen de vertaalgrapjes voor het rapen. In het park voor het gebouw van de Raad van State mocht je niet op het gras lopen. Dat was in het Brussels-Vlaams: 'Eerbiedig het grasplein' (*Respectez la pelouse*). Hoed af voor het gras!

Bij het Muntplein was een stuk straat gereserveerd voor laden en lossen. Het bord van de stad Brussel vermeldde: 'laden en ontladen' (*charger et décharger*).

Ook in de particuliere sector was men 'bilingue dans les deux langues'. De Innovation in de Nieuwstraat stelde tussen Sint-Nicolaas en Nieuwjaar een hele verdieping op met speelgoed en gezelschapsspelen. Jaren na elkaar werden die laatste 'maatschappijspelen' (*jeux de société*) genoemd.

Iemand van ons woonde naast een zaak waar eet- en koffieserviezen werden verkocht. De handelaar had voor zijn etalage een goedbedoeld tweetalig bordje gemaakt: 'tasses et sous-tasses – tassen en ondertassen'. Onze vertaler wees hem erop dat hij in mooi Nederlands 'kopjes en schoteltjes' moest schrijven. En jawel hoor, een paar dagen later stond er 'kopjes en onderkopjes'.

Is die tijd voorbij? Nog niet helemaal. Niet zo heel lang geleden was er in de Zuidstraat, waar munten en postzegels verhandeld wor-

den, naast stripverhalen, posters en schilderijen, een zaak met de naam *Atelier de reproduction de tableaux*. In het Nederlands stond daaronder: Werkplaats voor de voortplanting van tabellen.

Vertalers zullen er altijd nodig zijn. De Franse filosoof en politicus Joseph de Maistre wist het al: vertalers zijn de trekpaarden van onze beschaving. Ook Karl Marx vond, op zijn manier, vertalers belangrijk. Het kolonialisme, aldus Marx, kon slechts slagen door het inzetten van handelaars, dieven en vertalers, in die volgorde ...

Tot slot geef ik u een van de leukste anekdotes uit de pionierstijd. Het gebeurde kort na het verschijnen in 1954 van het eerste Groene Boekje met de regels van de toen toch wel ingrijpende spellinghervorming, toen algemeen 'de nieuwe spelling' genoemd. In Brussel hoorde je destijds nauwelijks Algemeen Nederlands spreken. Wel Frans, Marollenbrussels en andere dialecten. Bovendien schakelden Nederlandstaligen altijd over naar het Frans zodra er één Franssprekende in het gezelschap was.

Een tafeltje met vier Nederlandssprekende Vlamingen in een restaurant aan de Brusselse Vismarkt was dus een uitzondering. En dat viel ook enkele Franssprekende dames op, die aan het tafeltje ernaast zaten. De Vlamingen konden de discussie volgen en spitsen hun oren. *Ce sont des hollandais*, klonk het. – *Mais non, ce sont des flamands*. – *Je vous jure que ce sont des hollandais!* Een van de dames hakte uiteindelijk de knoop door: *Ce sont des flamands, mais ils parlent 'nouveau spelling'!*

Het doek valt.

{Errata?}

Hanne Kloots en Natalie Hulsen

In welk jaar werd de spellingvariant als fout beschouwd? (1 fout per rij)

	1954	1995	2005
1	☐ fotokopie	☐ fotokopie	☐ fotokopie
2	☐ paardebloem	☐ paardebloem	☐ paardebloem
3	☐ aërostatica	☐ aërostatica	☐ aërostatica
4	☐ middeleeuwen	☐ middeleeuwen	☐ middeleeuwen
5	☐ prostituee	☐ prostituee	☐ prostituee
6	☐ paddestoel	☐ paddestoel	☐ paddestoel
7	☐ procédé	☐ procédé	☐ procédé
8	☐ paardenstaart	☐ paardenstaart	☐ paardenstaart
9	☐ preses	☐ preses	☐ preses
10	☐ zee-egel	☐ zee-egel	☐ zee-egel

1. *Fotokopie* behoorde in 1954 tot de zgn. 'toegelaten spelling'. De voorkursspelling was op dat moment nog *fotocopie*.
2. Vanaf 2005 kreeg *paardenbloem* een tussen-n.
3. *Aerostatica* werd vanaf 2005 zonder deeltken geschreven.
4. In het Groene Boekje van 1995 had *Middleeeuwen* een hoofdletter.
5. In het Groene Boekje van 1954 had *prostituee* een accent.
6. Sinds 2005 schrijven we *paddestoel* met een tussen-n.
7. Sinds 2005 heeft *procédé* alleen nog een accent op de laatste klinker.
8. In 1954 werd *paardenstaart* nog zonder tussen-n geschreven.
9. *Preses* behoorde in 1954 tot de zgn. 'toegelaten spelling'. De voorkursspelling was op dat moment nog *praeses*.
10. De botsende klinkers in *zeeëgel* werden in 1954 gescheiden met een deeltken.

Antwoorden